

Wczesna opieka i edukacja zajmuje istotne miejsce w polityce edukacyjnej wszystkich krajów rozwiniętych i wielu krajów rozwijających się. Polska to jeden z nielicznych krajów UE, gdzie wczesna edukacja nie jest finansowana przez państwo, a dostęp do edukacji przedszkolnej ma tylko 41% dzieci w wieku 3-5 lat. Pod tym względem jesteśmy na 22. miejscu (najniższym) w Europie.

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE W DOBIE ZMIAN

**MAŁGORZATA
KAMIŃSKA-JUCKIEWICZ**

Zsondażu TNS OBOP wynika, że prawie co drugi Polak (48%) uważa, iż prowadzone od 10 lat w Polsce reformy szkolnictwa idą w złym lub bardzo złym kierunku. Odmiennego zdania jest prawie co trzeci (29%) Polak, który twierdzi, że reformy idą w dobrą lub bardzo dobrą stronę. Według 32% badanych, w wyniku wprowadzonych reform szkoły gorzej uczą wiedzy, a 28% uważa, że szkoły gorzej uczą myśleć i rozumieć. Co trzeci respondent jest zdania, że po reformie szkoły słabiej wychowują i rozwijają osobowość, gorzej też przygotowują do życia w dzisiejszym świecie.

Ankietowani źle oceniają też kolejną wprowadzaną w edukacji zmianę – **obniżenie wieku dzieci rozpoczynających naukę w szkołach**. Pomysł nauki od szóstego roku życia jako zły ocenia w sumie 65% ankietowanych. Pochwala go tylko 28% badanych. Także w tej kwestii częściej wypowiadają się negatywnie rodzice niż

ankietowani bezdzietni. Jako zły pomysł obniżenia wieku rozpoczynania nauki ocenia 72% rodziców, jako dobry – 26%¹.

Na postrzeganie przez społeczeństwo planowanych reform wpływa nie tylko publiczna debata, ale również własna ocena placówek oświatowych, z którymi Polacy mieli, mają lub będą mieć (jako rodzice) kontakt. Opinie na temat stopnia przygotowania szkół podstawowych do tego, aby uczęszczały do nich 6-latki, są podzielone. Według 36% respondentów szkoły są przygotowane do obniżenia wieku szkolnego, niemal tyle samo osób (35%) jest przeciwnego zdania, a 29% nie ma wyrobionej opinii w tej sprawie.

Najbardziej przekonani o dobrym przygotowaniu szkół na przyjęcie 6-latków są mieszkańcy wsi, w miastach wraz ze wzrostem ich wielkości takie przekonanie maleje. Im wyższy poziom wykształcenia, tym bardziej krytyczna ocena przygotowania szkół do obniżenia wieku szkolnego.

¹ www.edupress.pl/aktualności.php

Rodzice dzieci w wieku do 26 lat bardziej krytycznie wypowiadają się na ten temat, niż rodzice dzieci najmłodszych, których planowane zmiany dotyczą².

Z drugiej strony, w innych badaniach CBOS ze stycznia 2009 r. okazuje się, iż większość Polaków odnosi się pozytywnie do upowszechnienia edukacji przedszkolnej. 76% badanych uważa, że dla 5-latków lepsze jest uczestniczenie w edukacji przedszkolnej, jedna piąta zaś – że pozostanie w domu. Połowa ankietowanych twierdzi również, że 4-latki powinny uczęszczać do przedszkola. Systematycznie wzrasta również poparcie dla pomysłu zagwarantowania 5-latkom powszechnego dostępu do przedszkola (83%). Przychylność taką prezentują częściej mieszkańcy dużych miast, rzadziej – mieszkańcy wsi. Podobnie wygląda sytuacja, gdy weźmie się pod uwagę poziom wykształcenia: osoby lepiej wykształcone popierają częściej tę zmianę, niż badani z wykształceniem podstawowym³.

Z powyższych danych można więc wnioskować, iż Polacy mają niezbyt dobre doświadczenia w kwestii reformowania systemu edukacji. Nie są dostatecznie przekonani o potrzebie kolejnych reform, mają negatywny stosunek do pomysłu obniżenia obowiązku szkolnego, źle oceniają też przygotowanie szkół w tym zakresie. Zdecydowanie lepiej odnoszą się do upowszechnienia edukacji przedszkolnej.

Nasuwa się zatem pytanie, czy zmiany w systemie wychowania przedszkolnego są potrzebne i uzasadnione? Czy rzeczywiście wczesna edukacja dziecka jest tak ważna? Na temat powszechności wczesnej edukacji, jej znaczenia dla rozwoju dziecka i rodziny, ale też dla rozwoju społeczeństwa opinie i argumenty są raczej jednoznaczne.

O potrzebie powszechności wychowania przedszkolnego

Badania naukowe jednoznacznie wskazują, że to właśnie w najmłodszych latach kształtuje się większość umiejętności intelektualnych i społecznych. Nie zapewniając dzieciom wysokiej jakości wczesnej edukacji, zaprzepaszczamy ich możliwości i marnujemy potencjalny kapitał ludzki. Dostęp do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej jest szczególnie ważny dla dzieci, którym środowisko domowe nie może zapewnić odpowiednich warunków i bodźców do rozwoju. Chodzi przede wszystkim o dzieci z rodzin ubogich, dysfunkcyjnych, ale również mieszkających w biednych regionach kraju. Poprawa dostępności i jakości wczesnej edukacji to klucz do ograniczenia nierówności społecznych⁴.

W Polsce dostęp do edukacji przedszkolnej ma tylko 41% dzieci w wieku 3-5 lat. Pod tym względem jesteśmy na 22. miejscu (najniższym) w Europie. 100% udział dzieci w edukacji przedszkolnej mają: Francja, Hiszpania, Włochy i Belgia. Dostępność i powszechność opieki przedszkolnej jest w Polsce nie tylko

² Tamże.

³ Opracowano na podstawie: A. Gendźwiłł, *Polacy o upowszechnieniu edukacji przedszkolnej i obniżeniu wieku szkolnego. Komunikat z badań CBOS, „Meritum” 2009, nr 1.*

⁴ *Raport o Kapitale Intelektualnym Polski, Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2008, s. 39.*

niska, ale istnieje duże zróżnicowanie między miastami a obszarami wiejskimi. O ile w miastach, według danych z 2006 r., uczęszczało 62% dzieci z grupy wiekowej 3-5 lat, o tyle w gminach wiejskich zaledwie 19%. Gminy wiejskie są rzadziej zaludnione, co podnosi koszty i utrudnia zorganizowanie edukacji przedszkolnej. Dodatkowo gminy wiejskie są biedniejsze, a na edukację przedszkolną nie otrzymują środków z budżetu centralnego. Polska to jeden z nielicznych krajów UE, gdzie wczesna edukacja nie jest finansowana przez państwo⁵.

Jak dowodzi laureat ekonomicznej Nagrody Nobla James Heckmann, inwestycje w kapitał ludzki najmłodszych dają największy zwrot – są najbardziej opłacalne nie tylko dla samych dzieci, ale również dla społeczeństwa. W długim okresie przekładają się na wyższy poziom dobrobytu, lepsze zdrowie, niższe wskaźniki przestępczości⁶.

Inwestycje w edukację przedszkolną są najbardziej rentownymi inwestycjami, jakie społeczeństwo i podatnicy mogą sobie wyobrazić. Ryzyko w nakładach na edukację przedszkolną oraz niepewności rezultatów jest w tym przypadku bardzo niskie⁷.

Małgorzata Żytko przytacza analizę Schweinharta i Weikarta, według której każde 1000\$ zainwestowane w przedszkole wraca do społeczeństwa w kwocie 7160\$. Na sumę tę składa się brak wydatków

związanych z przebywaniem w więzieniu, areszcie, brak kosztów pomocy socjalnej, późniejszego dokształcania, wpływy z podatków płaconych przez lepiej zarabiających obywateli⁸.

Wczesna opieka i edukacja zajmuje istotne miejsce w polityce edukacyjnej wszystkich krajów rozwiniętych i wielu krajów rozwijających się. Jednakowoż dostęp do edukacji przedszkolnej wysokiej jakości sprzyja zaspokojeniu zarówno potrzeb edukacyjnych, jak i społecznych małych dzieci i ich rodzin.

Jedną z najważniejszych tendencji w edukacji europejskiej jest wzrost liczby dzieci korzystających z różnych form edukacji przedszkolnej, co jest zgodne z europejskimi standardami jakości w edukacji. W większości krajów europejskich dzieci mają zapewnioną edukację w placówkach przedszkolnych przed rozpoczęciem nauki w szkole (od 2. do 4. lat).

W roku 2002 ponad 60% 4-latków uczęszczało do różnego typu placówek przedszkolnych w niemal wszystkich krajach Unii Europejskiej. Wspomaganie i stymulowanie rozwoju w różnych sferach, nie tylko fizycznej czy intelektualnej, ale i emocjonalno-społecznej, w czasie pierwszych lat życia ułatwia tym dzieciom prawidłowe funkcjonowanie w systemie szkolnym i w życiu społecznym⁹. W połowie krajów UE i EFTA (takich jak np. Belgia, Francja, Włochy) już dzieci 3-letnie powszechnie uczęszzczają do placówek

⁵ Tamże, s. 40.

⁶ Tamże, s. 49.

⁷ J. Fazlagić, *O 6-latkach w szkole: racjonalnie i innowacyjnie*, „Meritum” 2009, nr 1.

⁸ M. Żytko, *Znaczenie edukacji przedszkolnej w rozwoju dzieci w świetle badań*, „Meritum” 2009, nr 1.

⁹ A. Kienig, *Edukacja przedszkolna* [w:] T. Szlendak (red.), *Małe dziecko w Polsce. Raport o sytuacji edukacji elementarnej*, Warszawa 2006, s. 63.

edukacyjnych, zaś najwyższy odsetek 4-latków uczęszczających do różnych placówek przedszkolnych jest w Belgii, Francji, Hiszpanii, Włoszech, a także w Luksemburgu i Holandii¹⁰.

Pierwsze lata życia dziecka decydują o jego rozwoju i dalszych losach. Wtedy właśnie kształtują się jego możliwości intelektualne i rozwija się większość wrodzonych predyspozycji, w tym także zdolność uczenia się. Dlatego działania edukacyjne, w tym również szczególnie istotne na tym etapie oddziaływania wychowawcze, stymulowanie rozwoju intelektualnego i społecznego dziecka przynoszą najlepsze rezultaty właśnie w okresie przedszkolnym. Jest to najlepszy okres na zapobieganie ewentualnym trudnościom w nauce – niwelowanie dysharmonii rozwojowych, terapię zaburzeń, wyrównywanie zaniedbań środowiskowych. Postawy i umiejętności, które małe dziecko wynosi z przedszkola, procentują w szkole lepszymi wynikami w nauce, a w dorosłym życiu lepszym funkcjonowaniem społecznym i zawodowym¹¹.

Zapewnienie powszechnego dostępu do systemu wychowania przedszkolnego sprzyja procesowi demokratyzacji oświaty. Możliwość wczesnego wykrywania deficytów i odchyłeń rozwojowych oraz niedoborów wynikających ze zróżnicowania społecznego i ekonomicznego, podnoszenie poziomu gotowości szkolnej ułatwia dzieciom start w szkole,

a co za tym idzie – daje większe prawdopodobieństwo osiągnięcia sukcesu edukacyjnego i życiowego.

Wyrównywanie szans edukacyjnych to jednocześnie stwarzanie dziecku realnych szans społecznych i zawodowych w demokratycznym państwie. Niezwykle ważną sprawą jest uwzględnianie zasady egalitarności edukacji przedszkolnej – upowszechnienie dostępu powinno również oznaczać prawo do bezpłatnych usług w zakresie wychowania przedszkolnego. W wielu krajach europejskich takich jak: Belgia, Luksemburg, Holandia, Bułgaria, Łotwa uczęszczanie do przedszkoli jest nieodpłatne.

W Polsce taką możliwość mają dzieci 6-letnie (od 2002 r. obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego) oraz 5-letnie (od 2009 r. prawo do rocznego przygotowania przedszkolnego). Ze społecznego punktu widzenia ważne jest, że w Europie świadomość rodziców o potrzebie wczesnej edukacji jest bardzo wysoka. Mimo iż często nie są zobowiązani do posyłania dzieci do przedszkoli, w większości krajów frekwencja jest bardzo wysoka. Potwierdzają ten fakt przytoczone wcześniej dane statystyczne. Oznacza to, iż rodzice dobrze rozumieją i doceniają ten etap w wychowaniu i kształceniu swoich pociech.

Prognoza demograficzna dla Polski na lata 2003-2020 (GUS) w odniesieniu do populacji dzieci w wieku przedszkolnym przyjmuje wzrost liczby dzieci pomiędzy 3. a 6. rokiem życia o 100 tys. w latach 2005-2010 oraz o kolejne 200 tys. do 2015 r. Zapoczątkowany w 2006 r. proces wzrostu populacji dzieci w wieku przedszkolnym na obszarze prawie całej Polski

¹⁰ M. Żytko, *Znaczenie edukacji przedszkolnej w rozwoju dzieci w świetle badań*, op. cit.

¹¹ Z. Marciniak, *O potrzebie reformy programowej kształcenia ogólnego* [w:] *Podstawa programowa z komentarzami. Tom I. Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna*, MEN, Warszawa 2009, s. 14.

będzie prawdopodobnie trwał do 2015 r. Zdaniem Krystyny Kamińskiej efektem prognozowanego dużego wzrostu liczby dzieci w wieku przedszkolnym powinno być przygotowanie odpowiedniej liczby miejsc w placówkach przedszkolnych (Kamińska, 2003).

Z bieżących analiz wynika, iż dostępność edukacji przedszkolnej dla dzieci do 5. roku życia jest niewystarczająca. Wzrost liczby dzieci spowoduje niebawem większe zapotrzebowanie na miejsca w przedszkolach, ale też obniżenie wskaźnika upowszechnienia wychowania przedszkolnego, jeśli nie zostanie rozbudowana sieć placówek edukacji przedszkolnej w całym kraju, szczególnie na terenach wiejskich¹².

Jak upowszechnić wychowanie przedszkolne?

Jako główny cel aktualnej reformy edukacji wyznaczono podniesienie jakości edukacji i wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez upowszechnienie wychowania przedszkolnego, obniżenie wieku obowiązku szkolnego oraz wprowadzenie nowej podstawy programowej.

Najważniejsze zadania Ministerstwa Edukacji Narodowej dotyczące edukacji przedszkolnej to:

- upowszechnienie edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3–5 lat,
- zagwarantowanie każdemu dziecku co najmniej rocznej edukacji przedszkolnej, przygotowującej do nauki w szkole,

- zapewnienie dzieciom lepszych szans edukacyjnych poprzez realizowanie całej podstawy programowej we wszystkich formach organizacyjnych wychowania przedszkolnego,
- dostosowanie form wychowania przedszkolnego do potrzeb lokalnego środowiska¹³.

Upowszechnieniu edukacji przedszkolnej ma służyć proces wprowadzenia obowiązkowego wychowania przedszkolnego dla dzieci 5-letnich, który rozłożono na trzy lata. Od 1. września 2009 r. dzieci 5-letnie mają prawo do wychowania przedszkolnego, a w 2011 r. wszystkie 5-latki zostaną objęte obowiązkiem rocznego przygotowania przedszkolnego. Zadania związane z bezpłatną edukacją dzieci 5-letnich, które znajdują się w przedszkolu w tym czasie należą do obowiązków samorządów gmin¹⁴.

Tradycyjne przedszkola najpełniej realizują zasadę powszechnej dostępności oraz zapewniają realizację podstawy programowej wychowania przedszkolnego. To właśnie przedszkola powinny, po uzupełnieniu ich sieci innymi formami wychowania przedszkolnego, stać się bazą do prowadzenia spójnej, perspektywicznej polityki oświatowej gminy w zakresie wczesnej edukacji.

¹³ *Jak organizować edukację przedszkolną w nowych formach. Informator, MEN, Warszawa 2008, s. 7.*

¹⁴ Opracowano na podstawie: Z. Marciniak, *O potrzebie reformy programowej kształcenia ogólnego [w:] Podstawa programowa z komentarzami. Tom I. Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna, MEN, Warszawa 2009, s. 15.*

¹² Za: A. Kienig, *Edukacja przedszkolna [w:] T. Szlendak (red.), Małe dziecko w Polsce. Raport o sytuacji edukacji elementarnej, Warszawa 2006, s. 68.*

Wychowanie przedszkolne może być prowadzone w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w następujących innych formach:

- w zespołach wychowania przedszkolnego – gdzie zajęcia są prowadzone w niektóre dni tygodnia;
- w punktach przedszkolnych – gdzie zajęcia są prowadzone codziennie.

Nowe rozwiązania organizacyjne przewidują również rozszerzenie funkcji tradycyjnego przedszkola do roli bazy dla *gminnego centrum edukacji i wspierania rozwoju małego dziecka*. Istniejące przedszkola, wraz z zespołami wychowania przedszkolnego, będą też punktami przedszkolnymi, mogą tworzyć sieć i stanowić lokalne centrum, pełniące wielorakie funkcje edukacyjne, kulturalne, integracji i pomocy środowiskowej na rzecz wspierania rozwoju małego dziecka i jego rodziny.

Na przykład kilkanaście punktów przedszkolnych, działających w sieci, może korzystać z pracy jednego wspólnego logopedy, psychologa czy innych potrzebnych specjalistów. Jeden nauczyciel może pracować w dwóch zespołach wychowania przedszkolnego, zlokalizowanych w niewielkiej odległości od siebie.

Tworzenie sieci przedszkolnych łączących publiczne i niepubliczne przedszkola, a także inne formy wychowania przedszkolnego, może być szansą dla gminy na zapewnienie dzieciom lepszego startu. Rodzicom umożliwia aktywne włączenie się w proces kreowania lokalnej polityki oświatowej, realizację programów

edukacyjnych i zapewnienie warunków do uczenia się przez całe życie¹⁵.

Ministerstwo planuje również szerokie wykorzystanie wsparcia środków unijnych w ramach Priorytetu IX *Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach*. Można je przeznaczyć m.in. na upowszechnienie edukacji przedszkolnej, szczególnie na obszarach wiejskich, poprzez tworzenie ośrodków wychowania przedszkolnego oraz wsparcie ośrodków już istniejących¹⁶.

Wszystkie formy edukacji przedszkolnej mają obowiązek realizowania podstawy programowej wychowania przedszkolnego¹⁷.

Edukacja przedszkolna ma zapewnić dziecku:

- wspomaganie rozwoju i wyrównywanie szans edukacyjnych,
- wczesne rozwijanie uzdolnień,
- wsparcie rozwoju emocjonalnego, społecznego, fizycznego i intelektualnego,
- dobre przygotowanie do podjęcia nauki w szkole podstawowej,
- dobrą opiekę pedagogiczną,
- bezpieczne i atrakcyjne warunki.

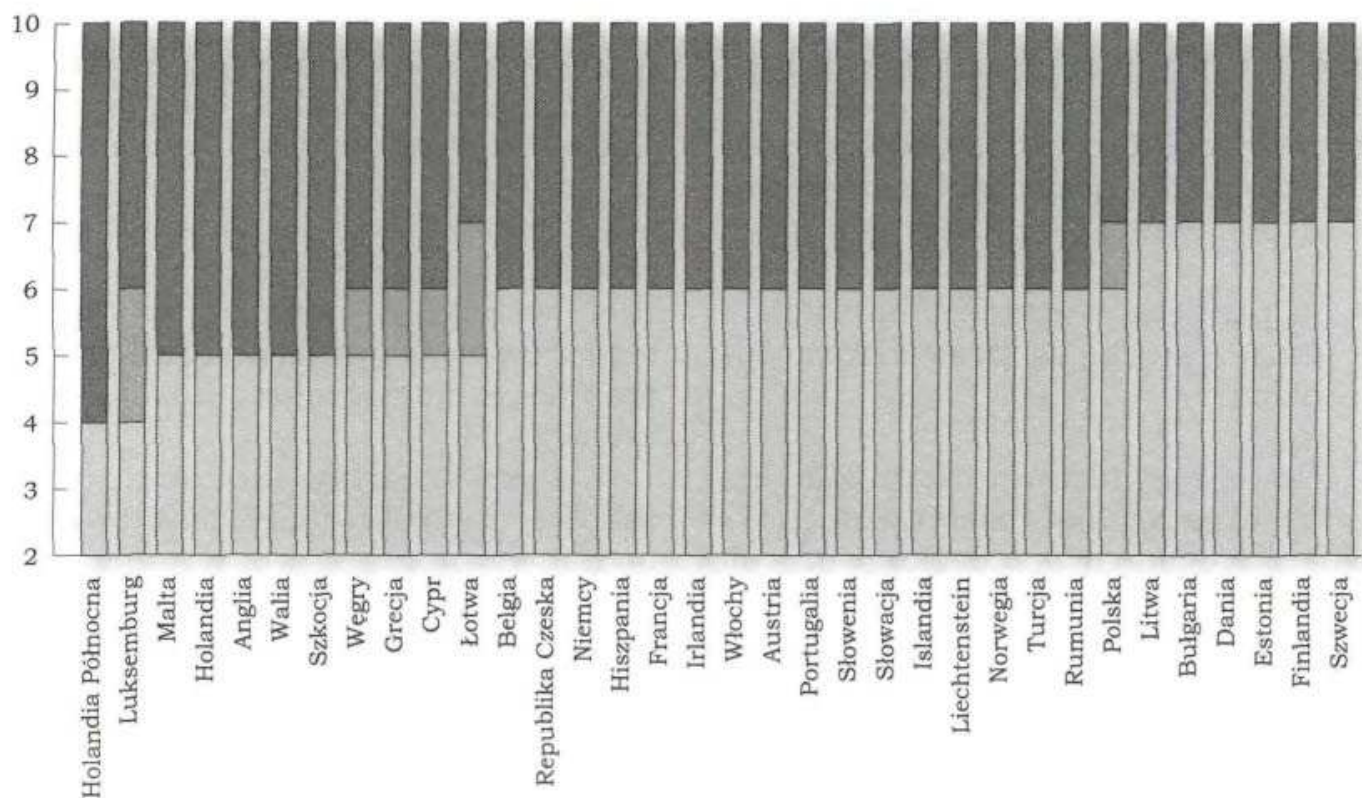
Zadaniem edukacji przedszkolnej jest ukształtowanie u dzieci gotowości do nauki czytania i pisanie. Na poziomie wychowania przedszkolnego

¹⁵ *Jak organizować edukację przedszkolną w nowych formach. Informator*, MEN, Warszawa 2008, s. 14.

¹⁶ *Fundusze dla oświaty. Program Operacyjny Kapitał Ludzki*, MEN, Warszawa 2008, s. 6.

¹⁷ *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego* zawarta w załączniku nr 1 rozporządzenia MEN z 23 grudnia 2008 r.

Wiek rozpoczęcia obowiązkowego kształcenia

Źródło: Eurydice, FRSE

■ IS CED 0 (przedszkole) ■ IS CED 1 (szkoła podstawowa)

można jednak uczyć też dzieci czytania, ponieważ w programach edukacyjnych można rozszerzać zalecenia podstawy programowej. Musi być to jednak dostosowane do rozwoju dzieci, poznanego dzięki diagnozie przedszkolnej¹⁸. Podstawa programowa jest dla dzieci, a nie dzieci dla podstawy programowej¹⁹.

Obniżenie wieku obowiązkowego szkolnego

Powyższe zmiany nie budzą wątpliwości, jeśli uznamy, że ich

wprowadzenie jest rzeczywiście zasadne i przyczyni się w istotny sposób do zwiększenia powszechności edukacji przedszkolnej. Dużo więcej kontrowersji budzi zmiana dotycząca obniżenia wieku obowiązkowego szkolnego z 7. do 6. roku życia. Zmiana ta pośrednio ułatwia upowszechnienie wychowania przedszkolnego poprzez stworzenie nowych miejsc w przedszkolach dla dzieci w wieku 3-5 lat.

Argumenty reformatorów edukacji opierają się na następujących założeniach:

- przemiany cywilizacyjne sprawiają, że dzieci wcześniej osiągają dojrzałość szkolną,
- dzieci 6-letnie są w większości gotowe do podjęcia nauki szkolnej,

¹⁸ Analiza gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole przeprowadzana w przedszkolu w roku poprzedzającym naukę dziecka w I klasie szkoły podstawowej.

¹⁹ *Alfabet reformy*, „Dyrektor Szkoły” 2009, nr 8.

- zmiana ułatwi wyrównywanie szans edukacyjnych, zapewni lepszy start dostęp najmłodszych do edukacji i umożliwi wcześniejsze rozpoznawanie i rozwój uzdolnień,
- obniżenie wieku obowiązku szkolnego spowoduje, że w klasie pierwszej dzieci nie będą powtarzały tego, czego uczyły się rok wcześniej i będą kontynuować naukę stosownie do wieku,
- w większości krajów europejskich naukę podejmują dzieci młodsze i znacznie młodsze niż siedmioletnie,
- zmiany zostały poprzedzone badaniami i debatami, których wyniki przemawiały za obniżeniem wieku obowiązku szkolnego do lat sześciu²⁰.

Z tym, że w wielu krajach europejskich naukę rozpoczynają dzieci wcześniej niż w Polsce trudno się nie zgodzić. Ilustruje to poniższy wykres²¹. Od 7. roku życia dzieci rozpoczynają naukę w szkole podstawowej na Litwie, w Bułgarii, Danii, Estonii, Finlandii i Szwecji. Przeciętny wiek obowiązku szkolnego to 6 lat.

Pozostałe argumenty są w dużym stopniu uzależnione od tego, w jaki sposób – pod względem merytorycznym i organizacyjnym – uda się tę zmianę wprowadzić. Rozłożenie

procesu na trzyletni okres pilotażowy do 1. września 2012 r. ma dać czas rodzicom, dzieciom, szkołom na przygotowanie się do zmian i złagodzić ewentualne ich negatywne następstwa (np. chaos organizacyjny w szkołach, gwałtowne zwiększenie liczby dzieci rozpoczynających naukę).

Nieprzypadkowo wybrano również rok 2009 na początek zmiany – rocznik 6-latków w tym roku jest najmniej liczny. W okresie przejściowym to rodzice wraz z dyrektorem szkoły podstawowej mają podjąć decyzję o tym, czy posłać swojego 6-latka do szkoły, czy pozostawić w przedszkolu lub oddziale przedszkolnym. Zatem w klasach I od roku 2009 mogą znaleźć się zarówno 6-latki, jak i 7-latki. Dotąd sytuacja była podobna, jednak 6-latek musiał mieć pozytywną opinię publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Jednakże wyniki badań sondażowych przedstawione na początku artykułu nie są sprzyjające dla tej zmiany edukacyjnej. Od dawna wiadomo, że powodzenie zmian zależy w dużej mierze od posiadanej wiedzy na ich temat. Skoro decyzje pozostawiono rodzicom, a oni mieli obawy i wątpliwości, należało się spodziewać, że potrzebują rzetelnej i wyczerpującej informacji na temat obniżenia wieku obowiązku szkolnego. Niestety, jak zauważa Zuzanna Zbróg, MEN z pewnością źle zaplanowało, wykonało, a przez to i przegrało kampanię medialną²². Niewielu rodziców zdecydowało się na zapisanie swoich 6-latków do szkoły. Wątpliwości rodziców dotyczyły nie tyle

²⁰ Informacja rządu na temat aktualnej sytuacji i działań podejmowanych w polskiej oświacie. Edukacja skuteczna, przyjazna i nowoczesna, MEN, Warszawa 2008, s.23.

²¹ www.radosnaszkola.men.gov.pl/index.php

²² Z. Zbróg, *Dylematy decyzyjne rodziców sześciolatków*, „Nowa Szkoła” 2009, nr 7.

samego problemu obniżenia wieku szkolnego, ile – bardziej – możliwości pogorszenia standardów opieki nad dzieckiem (...) ²³.

Nie powinno być zatem kwestią sporną, czy obniżyć wiek rozpoczęcia nauki w szkole, należałoby się raczej zastanowić i dokładnie zaplanować przekaz informacji o sposobie wdrożenia zmiany, jej finansowania i przebiegu do zainteresowanych. Taką grupą są również nauczyciele, zwłaszcza w młodszych klasach szkół podstawowych, którzy muszą zmienić kierunek myślenia o edukacji wczesnoszkolnej.

Konieczne jest nie tylko dostosowanie jakości programów i zapewnienie odpowiednich warunków opieki i bezpieczeństwa dzieciom 6-letnim, doposażenie szkół w dodatkowy sprzęt i pomoce, ale także „przeprogramowanie mentalności” nauczycieli. Znajomość cech psychofizycznych i właściwości rozwojowych dziecka 6-letniego, stosowanie adekwatnych metod i form pracy, z naciskiem na zabawę jako podstawową aktywność i nauczanie czynnościowe – to niezbędne elementy wspomagające przygotowanie nauczycieli do pracy w nowych warunkach. Przejście dziecka z przedszkola do szkoły nie może być szokiem edukacyjnym ani dla niego, ani dla rodziców, ani dla nauczycieli.

Wnioski

Zmiany w systemie wychowania przedszkolnego są integralną częścią wprowadzanej reformy edukacyjnej. Cele reformy edukacji przedszkolnej odpowiadają w istotny sposób

na potrzeby współczesnego polskiego społeczeństwa i rodziny, a także na postulaty środowisk naukowych ²⁴. Dobra edukacja przedszkolna to warunek optymalnego rozwoju dziecka i kreowania jego przyszłości. Jednak problemem podstawowym pozostaje umiejętne i przemyślane wdrażanie tych zmian w praktyce.

Obserwacja obecnych działań reformatorów, wyniki sondaży, odczucia środowiska rodziców i nauczycieli wskazują na konieczność odwoływania się do wniosków z dotychczasowych badań nad przebiegiem i realizacją przemian oświatowych ²⁵.

Budowanie zaufania, akceptacji i poczucia własności zmian poprzez usprawnienie procesu informowania i konsultowania planów reformatorskich ze wszystkimi zainteresowanymi grupami, stały monitoring zmian, diagnoza i analiza rezultatów, doskonalenie wiedzy i umiejętności zawodowych nauczycieli oraz zabezpieczenie zaplecza finansowego powinny stanowić nieodłączny obszar reformowania wychowania przedszkolnego. Będzie to również czynnikiem decydującym o efektywności i powodzeniu zmian.

**Małgorzata
Kamińska-Juckiewicz**

²⁴ Por. T. Lewowicki, *Przemiany oświaty*, Warszawa 1994; A. Zając (red.), *Przemiany w edukacji*, Przemyśl 1995; Cz. Banach, *Polska szkoła i system edukacji. Przemiany i perspektywy*, Toruń 1997; Cz. Banach, *Edukacja. Wartość. Szansa*, Kraków 2001.

²⁵ Por. *Zmiany w systemie oświaty. Wyniki badań empirycznych*, IBE, Warszawa 2002; M. Kamińska-Juckiewicz, *Postawy i zachowania nauczycieli wobec reformy edukacji w Polsce*, Płock 2002.

²³ Tamże.